

Suçta Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Hüseyin NERGİZ¹, Sedat IŞIKLI²

ÖZET

SUMMARY

Amaç: Suç davranışını tetikleyen etkenler arasında biyopsikososyal pek çok neden bulunmaktadır. Bireyin antisosyal tutumları, suçta ilişkin haklılık düşünceleri gibi psikolojik süreçlerin yanı sıra suç eylemine karışmış arkadaş sayısı ve bu arkadaşlarla geçirdiği zamanın miktarı gibi sosyal değişkenler de bir suç olayına karışma olasılığı üzerinde etkili olabilirler. Bu çalışmanın amacı yetişkin bireylerde yukarıda bahsedilen yapıların ölçülmesinde kullanılan Suçta Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği'nin (SYTİÖ) (Measurement of Criminal Attitudes and Associates) ülkemizdeki psikometrik özelliklerinin sınanmasıdır.

Yöntem: Ölçeğin Türkçe formu, 202 yetişkin erkek hükümlü birey ve 208 lisans öğrencisinden oluşan bir katılımcı grubuna uygulanmıştır. Eşzamanlı geçerliği değerlendirmek için katılımcılara eşzamanlı olarak UPSS Dürtüsel Davranış Ölçeği ve Suçta Destekleyen Düşünceler Ölçeği verilmiştir.

Bulgular: Temel bileşenler analizi sonucunda ölçeğin Türkçe sürümünün faktör yapısının orijinal sürümle büyük oranda tutarlılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için 0,86 olduğu; alt boyutlar için de 0,68-0,82 aralığında değiştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca SYTİÖ-TR'nin alt boyut toplam puanları eşzamanlı geçerliği değerlendirmek için kullanılan ölçeklerin ilgili alt boyutlarıyla da anlamlı ilişki göstermiştir. Ayırt edici fonksiyon analizi sonuçlarına göre ölçek %77,6 oranında doğru sınıflandırma yapabilmektedir.

Sonuç: Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda ölçeğin ülkemizde suçta ilişkili bilişler ve tutumları ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Suçta Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği, geçerlik, güvenilirlik, suç, risk, tehlikelilik

Adaptation of the Measures of Criminal Attitudes and Associates to the Turkish Language: Validity and Reliability Study

Objective: There are many biopsychosocial determinants among factors that trigger criminal behavior. Social variables such as the number of friends involved in criminal activity and the amount of time spent with them, as well as psychological processes such as sentiments of entitlement, antisocial attitudes of the individual can influence the possibility of getting involved in acts of crime. The purpose of this study was to adapt the Measures of Criminal Attitudes and Associates (MCAA) to Turkish language and to test its reliability and validity of the Measurement of Criminal Attitudes and Associates (MCAA), adapted to the Turkish language (MCAA-TR).

Method: The Turkish version of the scale was tested on 202 adult convicts and 208 undergraduate university students. In order to assess the concurrent validity of the MCAA-TR, the UPPS Impulsive Behavior Scale and Criminal Thinking Scale (MCAA) were given to participants.

Results: Principal component analysis showed that the factor structure of the MCAA-TR was highly consistent with the original version of the scale. The Cronbach's Alpha internal consistency was 0.86 for the total scale and ranged from 0.68 to 0.82 for subscales. Results of discriminant function analysis showed a classification efficiency of 77.6%. Also, the total sub-dimension scores of the MCAA-TR showed significant correlation with the scores on the relevant sub-dimensions of the scales used to evaluate concurrent validity.

Conclusion: The MCAA-TR was found to be a valid and reliable tool for assessing crime related cognitions and attitudes

Keywords: Measurement of Criminal Attitudes and Associates, reliability, validity, crime, risk, dangerousness

*Bu makale Doç. Dr. Sedat Işıklı danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji Bilim Dalı'nda yürütülmekte olan "Ceza İnfaz Kurumlarındaki Yetişkin Hükümlülerde Yineleyen Fiziksel Şiddet Suçu Davranışını Yordayan Psikolojik Değişkenler" başlıklı Hüseyin Nergiz'e ait doktora tez çalışmasının bir bölümünü içermektedir.

Geliş Tarihi: 05.04.2018, **Kabul Tarihi:** 22.05.2019, **Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 10.10.2019

¹Psik. Araş. Gör., ²Doç., Hacettepe Üniv. Edebiyat Fak. Psikoloji Bl., Ankara.

HN: <https://orcid.org/0000-0003-3134-6322>, **SI:** <https://orcid.org/0000-0003-0455-7458>

Psikolog, Hüseyin Nergiz, e-posta: huseyin.nergiz@hacettepe.edu.tr

GİRİŞ

Suç eylemini açıklamaya çalışan çeşitli psikoloji, sosyoloji, hukuk kuramları ve modelleri bulunmaktadır. Bu bölümde çalışmanın amacı ve kapsamı çerçevesinde ilgili psikososyal değişkenlere kısaca değinilecektir. Andrews ve Bonta (2010) yeniden suç işlemeye ilişkili yapıları “büyük dördlü” ve diğer kriminojenik etkenler şeklinde iki ana başlıkta sınıflamaktadır. Büyük dördlü; antisosyal davranış geçmişi, antisosyal kişilik örüntüsü, antisosyal bilişler ve antisosyal ilişkileri kapsamaktadır. Diğer kriminojenik etkenler ise; aile/evlilik durumu, eğitim düzeyi, mesleki veya parasal başarı düzeyi, toplum yanlısı boş zaman etkinlik miktarı ve madde bağımlılığıdır. Adı geçen etkenlerden antisosyal kişilik örüntüsü, antisosyal bilişler ve antisosyal ilişkiler görece dinamik değişkenlerdir ve gözlem, görüşme veya öz bildirim tarzı ölçme yöntemleri kullanılarak değerlendirilebilecek yapılardır. İyileştirme/Tedavi programlarının tasarlanırken/hazırlanırken, uygulanırken ve uygulama sonrasındaki etkililiğinin değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir ölçüm araçlarının bu yapıların ölçümünde kullanılmasının yineleyen (mükerrer) suçun önlenmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir. Nitekim Walters ve Lowenkamp (2016) “Büyük Dördlü”den biri olan antisosyal bilişlerin suç işlemiş bireylerde düzenli olarak ölçülmesi gerektiğini, aksi durumda suç davranışını anlama ve etkili müdahale edebilme becerimizin zayıflayacağını belirtmektedir.

Suç davranışı araştırmalarının odaklandığı bir diğer değişken ise bireyin haklılık, yani yapmış olduğu davranışta kendini haklı bulma eğilimiyle ilişkili düşünceleridir. Örneğin, bir çalışmada Suç Düşüncesi Türleri Envanteri'nin haklılık alt boyutu puanının yeniden suç davranışında bulunmayı anlamlı olarak yordamaktadır (Walters ve ark. 2015). Açık uçlu sorularla hazırlanmış düşünce zinciri oluşturma çalışmasının sonuçlarına göre cinsel suç davranışında bulunan bireylerde haklılık düşünceleri tehlike etmenleri arasındadır (Pemberton ve Wakeling 2009).

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (2018) verilerine göre, ülkemizde herhangi bir suçtan dolayı hükümlü olarak ceza infaz kurumunda 2010 yılı sonunda 86.037 yetişkin birey bulunmaktayken 2015 yılı sonunda 152.140 yetişkin birey bulunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2008) resmi veri tabanından elde edilen 2008 yılı verilerine göre yineleyen suç açısından 76.607 yetişkin birey (73.933 erkek, 2.674 kadın) yeniden bir suç nedeniyle hüküm giymiştir. Bu rakamlar dikkate alındığında Türkiye'deki suç davranışını önleme ve iyileştirme çalışmaları için Türkçe geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlanmış ölçeklere gereksinim duyulmaktadır.

Türkçe geliştirilmiş veya Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmış öz bildirim ölçekleri tarandığında Kartallar'ın (1996) geliştirdiği Antisosyal Davranış Ölçeği,

Engeler'in Türkçeye uyarladığı (2005) Levenson Psikopati Özbildirim Ölçeği ve Öncül (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği'ne ulaşılmıştır. Antisosyal Davranış Ölçeği toplam 4 alt boyuttan oluşmaktadır: yıkıcı eğilim, kontrolsüzlük/saldırganlık, iyimserlik ve sosyal yetersizlik. Levenson Psikopati Özbildirim Ölçeği ise birincil ve ikincil psikopati şeklinde ikili bir ayırım yapabilmektedir. Birincil psikopati acımasız, manipülatif olma, yoğun bencillik gibi daha az tanınal ölçütleri içerirken, ikincil psikopati yoğun dürtüsellik, antisosyal davranışlar, madde bağımlılığı gibi daha fazla tanınal grubu içermektedir. Son olarak Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği de hak tanıma, gerekçelendirme, güç yönelimi, acımasızlık ve suçu mantıksallaştırma olmak üzere toplam 5 alt boyuttan oluşmaktadır.

Şüphesiz adı geçen tüm ölçekler antisosyal eğilim ve bilişleri ölçmekte alana büyük katkılar sağlamaktadır. Ancak bireyin şiddete yönelik tutumu ve antisosyal eğilime sahip toplumsal çevresiyle ilgili bilişlerine ilişkin bir bilgiye bu ölçekler aracılığıyla ulaşılamamaktadır. Bu eksikliği giderme noktasında Mills ve ark. (2002) tarafından geliştirilmiş olan Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ) (Measurement of Criminal Attitudes and Associates) alan yazında karşımıza çıkmaktadır.

SYTİÖ'nün kullanıldığı yakın dönem çalışmalara kısaca göz atıldığında şiddet içerikli suçlardan hüküm almış bireylerde ölçek toplam puanı, şiddete yönelik tutumlar, haklılık düşünceleri, antisosyal niyet ve antisosyal ilişkilere yönelik tutumlar ile şiddet suçundan yeniden hüküm alma arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Mills ve Kroner 2006). Denetimli serbestlik sürecindeki farklı suçlardan ceza almış yetişkinlere antisosyal ilişkilere odaklanan Bilişsel Davranışçı Terapi temelli bir tedavi programının uygulanması sonucunda, antisosyal ilişkilere yönelik tutumlardaki değişimle yeniden suç işleme arasındaki ilişki incelenmiştir (Kroner ve Yessine 2013). Farklı suç türlerinden ceza almış yetişkinlerle gerçekleştirilen bir çalışmada da suç işlemiş arkadaş sayısının öldürme suçunu yordamadığı belirlenmiştir (Boduszek ve ark. 2012). Boduszek ve arkadaşları (2011) eski hükümlü bireylerde suç işlemiş arkadaş sayısı ile yeniden suç işleme arasında pozitif yönde anlamlı ilişki gözlemiştir. Yeniden suç işlemiş hükümlülere ait veriler geriye dönük olarak değerlendirildiğinde ise suç işlemiş arkadaş sayısı ve bu arkadaşlarla geçirilen zamanın yineleyen suç davranışı için anlamlı yordayıcılar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Boduszek ve ark. 2014). Öte yandan fiziksel şiddet suçundan hapis cezası infaz eden yetişkin erkeklerde suçla ilişkili arkadaş sayısı suça yönelik tutumlar ile yeniden suç işleme değişkeni arasında aracılık ettiği gözlenmiştir (Boduszek ve ark. 2012). Şiddet suçları dışındaki suçlardan hükümlü yetişkin erkeklerde suçla ilişkili bilişler yeniden suç işlemeyi yordamazken, suç işlemiş arkadaş sayısını yordadığı (Bourke ve ark. 2013) görülmektedir.

Aktarılan araştırma sonuçları SYTİÖ'nün Türkçeye kazandırılmasının ülkemizde yürütülecek suç davranışı araştırmalarında suçun farklı bilişsel yönlerinin ve suçla ilişkili arkadaşlık çevresinin değerlendirilebilmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın amacı Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği'nin ülkemizdeki geçerlik ve güvenilirliğini sınamaktır. Bu bağlamda ölçeğin faktör yapısının incelenmesi, geçerlik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma örneklemini Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'ndeki 202 yetişkin erkek hükümlü birey (yaş aralığı 18-68; ort.=30,08; SS=8,97) ile Hacettepe Üniversitesinin çeşitli lisans programlarında eğitim gören 208 erkek öğrenciden (yaş aralığı 18-30; ort.=21,48; SS=1,96) oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerine ait sosyodemografik özellikler Tablo 1'de, hükümlü bireylere ait sosyodemografik özellikler ise Tablo 2'de ayrıntılı olarak aktarılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği, üniversite öğrencileri ve hükümlü bireyler için ayrı hazırlanmış demografik bilgi formları ile ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla UPSS Dürtüsel Davranış Ölçeği ve Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından üniversite örneklemini ve hükümlü bireyler için iki ayrı formdaki ortak sorular doğum yılı, medeni durum, ebeveynlerin eğitim durumu, kardeş sayısı; sadece üniversite örneklemine sorular cinsiyet, okuduğu bölüm, ebeveynlerin çalışma durumu, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimi, ailenin aylık net geliri; sadece hükümlü örnekleme sorular ise çocuk sayısı, eğitim durumu, CİK'e girmeden önce yaşanan yerleşim birimi, CİK öncesindeki alkol kullanım sıklığı, CİK öncesinde sigara ve alkol dışında bağımlılık yapıcı madde kullanımı, ilk kez suç davranışında bulunma yaşı, bugüne kadar ceza alınan toplam suç sayısı, aile üyeleri (ebeveyn, kardeş) arasındaki suç öyküsü konularını kapsamaktadır.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerine Ait Sosyodemografik Özellikler

Değişken	N	%	En düşük	En yüksek	Ort.	SS.
Yaş	207		19	30	21,47	1,96
Kardeş sayısı	208		0	5	1,33	0,95
Yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi						
Köy	7	3,4				
İlçe	27	13,0				
İl	71	34,1				
Büyükşehir (Nüfusu 2 milyonun üzerinde olan)	103	49,5				
Anne eğitim durumu						
Okuma-yazma bilmiyor	2	1,0				
Okuma-yazma biliyor	1	0,5				
İlkokul	40	19,2				
Ortaokul	19	9,1				
Lise	63	30,3				
Üniversite	81	38,9				
Baba eğitim durumu						
Okuma-yazma bilmiyor	0	0,0				
Okuma-yazma biliyor	1	0,5				
İlkokul	19	9,1				
Ortaokul	20	9,6				
Lise	56	26,9				
Üniversite	112	54,9				

Tablo 2. Hükümlü Bireylere Ait Sosyodemografik Özellikler

Değişken	N	%	En düşük	En yüksek	Ort.	SS
Yaş	169		18	68	30,10	8,97
Sahip olunan çocuk sayısı	88		0	6	1,49	1,13
Kardeş sayısı	197		0	13	3,73	2,38
İlk kez suç davranışında bulunduğu yaş	189		8	45	20,74	7,59
Son suç davranışından önce kaç kez suç davranışında bulunmuş	177		0	35	3,73	2,38
Şu an CİK'te bulunmasına neden olan suçun gerçekleşme yılı	182		1989	2017	2012,68	4,46
Toplam ceza süresi (ay olarak)	161		3	528	121,52	106,86
Eğitim durumu						
İlkokul	37	18,3				
Ortaokul	104	51,5				
Lise	49	24,3				
Ön lisans	3	1,5				
Lisans	7	3,5				
Lisansüstü	1	0,5				
Medeni durum						
Bekar	109	54,0				
Evli	54	26,7				
Eşi vefat etmiş	1	0,5				
Boşanmış	21	10,4				
Boşanmamış ama eşyle görüşmüyor	4	2,0				
Resmi nikahsız birliktelik	12	6,0				
Anne eğitim durumu						
Okuma-yazma bilmiyor	45	22,3				
Okuma-yazma biliyor	13	6,4				
İlkokul	94	46,5				
Ortaokul	36	17,8				
Lise	10	5,0				
Üniversite	1	0,5				
Baba eğitim durumu						
Okuma-yazma bilmiyor	12	5,9				
Okuma-yazma biliyor	17	8,4				
İlkokul	95	47,0				
Ortaokul	34	16,8				
Lise	33	16,3				
Üniversite	9	4,5				
CİK'e girmeden önce yaşanan yerleşim birimi						
Köy	4	2,0				
İlçe	18	8,9				
İl	57	28,2				
Metropol (Nüfusu 2 milyonun üzerinde olan)	122	60,4				
CİK öncesi alkol kullanım durumu						
Hiç	61	30,2				
Özel günlerde	57	28,2				
Ayda 1	22	10,9				
Haftada 1-2 gün	4	20,8				
Her gün	19	9,4				

Tablo 2'nin devamı

Değişken	N	%	En düşük	En yüksek	Ort.	SS
CİK öncesi madde kullanım durumu						
Kullanıyormuş	85	42,1				
Kullanmıyormuş	117	57,9				
Aile üyelerinden herhangi bir suçtan ceza almış birinin varlığı						
Hiçbiri	149	73,8				
Anne	0	0				
Baba	13	6,4				
Kardeş	28	13,9				
Anne ve baba	1	0,5				
Baba ve kardeş	10	5,0				
Anne, baba ve kardeş	1	0,5				
Şu an hangi suçtan dolayı CİK'te*						
Kişiyeye karşı suçlar ^a	119	58,9				
Topluma karşı suçlar ^b	47	23,3				
Milliete ve devlete karşı suçlar ^c	2	1,0				
Uluslararası suçlar	0	0,0				
İcra ve iflas kanununa muhalefet ^d	1	0,5				
Denetimli serbestlik tedbir ihlali	4	2,0				
Kaçakçılıkla mücadele kanununa muhalefet	4	2,0				
Vergi usul kanununa muhalefet	3	1,5				

*Türk Ceza Kanununda yer alan sınıflandırmaya göre yapılmıştır.

^aÖldürme; öldürmeye teşebbüs; cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar; dolandırıcılık; nitelikli hırsızlık; hırsızlık; hırsızlığa teşebbüs; yağma; nitelikli yağma; mala zarar verme;

^bUyuşturucu kullanmak, satın almak veya ticaretini yapmak; çocuğu kaçırmak veya alıkoymak; bilişim suçları; resmi evrakta sahtecilik

^cZimmet; görevi yaptırmamak için direnmek

^dBorcun zamanında ödememek

Suçta Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ): Mills ve ark. (2002) tarafından bireylerin antisosyal eğilim ve ilişkilerini ölçmek için geliştirilmiş 66 maddelik bir ölçektir. Ölçek iki bölüm ve toplam 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci bölüm suç işlemiş arkadaş sayısı ve katsayısı; ikinci bölüm şiddete yönelik tutumlar (12 madde), haklılık düşünceleri (12 madde), antisosyal niyet (12 madde) ve ilişkilere yönelik tutumlar (10 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır. Birinci bölümde bireyden boş zamanlarında en çok bir arada olduğu 4 arkadaşını düşünerek her biriyle boş zamanlarında görüşme düzeyini 4'lü Likert tipi ölçek üzerinden işaretlemesi ve her arkadaş için sorulan 4 soruyu "Evet/Hayır" şeklinde yanıtlaması istenmektedir. Her arkadaş için ayrı ayrı görüşme düzeyi puanıyla verilen evet yanıtlarının toplamı çarpılmakta ve 4 arkadaştan elde edilen puanlar toplanarak bir katsayı elde edilmektedir. İkinci bölümde ise her maddeyi "Katılıyorum/Katılmıyorum" şeklinde işaretlemeleri istenmektedir. Her alt boyuta ait maddeler toplanarak alt boyut toplam puanları hesaplanabilmektedir. Madde puanları toplanırken 3, 8, 16, 24, 31, 32 ve 43. maddeler ters kodlanmaktadır. Şiddete yönelik tutumlar alt boyutu bireyin şiddeti destekleyici tutumları onaylama düzeyini belirlemektedir. Haklılık düşünceleri alt boyutu bireyin istediği her şeye sahip olmaya yönelik

benmerkezci beklenti düzeyini ölçmektedir. Antisosyal niyet alt boyutu bireyin antisosyal eylemlerde bulunmaya yönelik niyetini değerlendirmektedir. Son olarak ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu ise bireyin suç eyleminde bulunmuş antisosyal kişilerle arkadaşlık kurmayı ne kadar uygun bulduğunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca B bölümündeki 4 alt boyutun puanları toplanarak bir toplam puan elde edilebilmektedir. Alt boyutlar için, haklılık alt boyutu dışında, özgün çalışmada alfa katsayıları 0,80 ve 0,84 arasında bulunmuştur. Alt boyutlar test-tekrar test katsayısı 0,65 ile 0,81 ($p < 0,01$; $n = 41$) aralığındadır.

UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği: Whiteside ve Lynam (2001) tarafından geliştirilmiş olan ölçek dürtüsellliği 4 alt boyutta değerlendirmektedir: sıkışıklık, tasarlama eksikliği, sebatsızlık ve heyecan arayışı. Kırk beş maddeden oluşan ölçek 4'lü Likert olarak tasarlanmıştır (1= bana hiç uymuyor, 4= bana çok uyuyor). Sıkışıklık alt boyutu "Duygularıma göre hareket etmemin önüne geçemiyorum.", "Üzgün olduğum zamanlarda çoğu kez düşünmeden hareket ederim." gibi maddelerle bireyin çoğunlukla negatif duygulanım anında davranışlarını denetleyebilme eğilimini belirlemeye çalışmaktadır. Tasarlama eksikliği alt boyutu "İhtiyatlı biriyimdir.", "Düşünmeden konuşan biri değilim." gibi ifadelerle bireyin

bir davranışta bulunmadan önce tasarı yapma eğilimini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Heyecan arayışı alt boyutunda “Risk almaktan hoşlanırım.”, “Bu hayatta her şeyi bir kere deneyeceğim.” gibi ifadeler aracılığıyla bireyin heyecan tetikleyen davranışlarda bulunma eğilimini ölçmek amaçlanmaktadır. Son alt boyut olan sebatsızlıkla “Başladığım işi bitiririm.”, “Kolayca pes etme eğiliminde olan biriyim.” gibi maddelerle katılımcının bir görevi tamamlayabilmek için odaklanabilme ve sabredebilme becerisini belirlemek istenmektedir. Yargıç, Ersoy ve Batmaz-Ofaz (2011) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmış ve alt boyutlar için Cronbach Alfa değerleri 0,80 ile 0,86 arasında bulunmuştur. Tüm ölçek için test- tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,81 ($p < 0,01$; $n = 40$) olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen iç tutarlık değerleri ise toplam puan için 0,85 ve alt boyutlar için 0,72-0,87 aralığında bulunmuştur.

Suç Destekleyen Düşünceler Ölçeği: Suç davranışına iten düşünme örüntülerini değerlendirmek amacıyla Knight ve ark. (2006) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 5’li Likert şeklinde yanıtlanmaktadır ve 37 madde, 6 alt boyut içermektedir: (1) hak tanıma (entitlement), (2) gerekçelendirme (justification), (3) güç yönelimi (power orientation), (4) acımasızlık (cold heartedness), (5) suçu mantıksallaştırma (criminal rationalization) ve (6) kişisel sorumsuzluk (personal irresponsibility). Ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili alt boyutta daha fazla suçu destekleyen düşünce olduğu anlamına gelmektedir. Hak tanıma alt boyutu bireyin kendi çıkarlarının diğerlerinin haklarından daha önemli olduğuna ilişkin inanç düzeyini belirlemeyi hedeflemektedir. Gerekçelendirme alt boyutu suç davranışını önemsizleştirme, negatif duyguları hafifletme ve benlik saygısını onarma eğilimini ölçmektedir. Güç yönelimi alt boyutu diğer insanlar üzerinde güç kullanmada başarılı olmak için çabalama düzeyini değerlendirmektedir. Acımasızlık alt boyutu kişilerarası ilişkilerde psikopati düzeyini belirlemeyi amaçlamaktadır. Suçu mantıksallaştırma alt boyutunda ise otoritenin suç işlediğine ama suç davranışlarından dolayı yargılanmadıklarına ilişkin inanç düzeyini ölçmektedir. Son alt boyut olan kişisel sorumsuzluk ise suç davranışlarındaki sorumluluğunu kabul etme düzeyini değerlendirmektedir. Öncül (2014) tarafından yapılmış olan Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach alfa değerleri toplam puan için 0,84 ve alt boyutlar için 0,59-0,71 aralığında; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı tüm ölçek için 0,70 ve alt boyutlar için 0,23-0,67 aralığında bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen iç tutarlık değerleri ise toplam puan için 0,87 ve alt boyutlar için 0,52-0,75 aralığında bulunmuştur.

İşlem

Suçla Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği’nin orijinal formunu geliştiren araştırmacılar Türkçeye uyarlama için gerekli izin alındıktan sonra ölçek maddeleri ve yönergelerin çevirisi özel bir çeviri şirketinde çalışan yeminli bir çevirmen tarafından

gerçekleştirilmiş, ardından klinik psikoloji alan yazınında ve her iki dilde yetkin üç uzman kişi (2 klinik psikoloji profesörü, 1 klinik psikoloji doktoru) tarafından çevirinin uygunluğu değerlendirilmiş ve öneriler alınmıştır. Son olarak araştırmacılar tarafından, üç uzmandan gelen öneriler göz önünde bulundurularak Türkçe formunun son biçimi verilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu ve T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra 2017 yılı Mart-Temmuz ayları arasında Hacettepe Üniversitesi’ndeki 28 farklı bölümde öğrenim görmekte olan lisans öğrencilerine ölçek uyarlama araştırması tanıtılmış, araştırma hakkında sorusu olanların soruları yanıtlanmış ve katılımı gönüllü olarak kabul edenlere öncelikle ayrı bir sayfada basılmış olan Aydınlatılmış Onam Formunun imzalanması önerilmiş, imzalayan kişilere Demografik Bilgi Formu en önde, sonrasında Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği, Dürtüsel Davranış Ölçeği ve Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği ölçek sıralarında dengeleme yapılarak verilmiştir. Ölçekler sınıf ortamında, ders saatlerinde araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır. Test-tekrar test güvenilirlik değerlendirmesi için Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü lisans öğrencilerine dört hafta sonra Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği yeniden verilmiştir. Eşleştirme için öğrencilerinin kendilerine ait bir rumuz belirlemesi istenmiştir.

Araştırmaya katılacak hükümlü bireyler Ankara 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (CİK) ve Sincan Açık CİK’teki herhangi bir suçtan dolayı hüküm almış bireyler arasından, dışlama ölçütlerine uygun olacak şekilde kurum tarafından belirlenmiştir. Hükümlü bireyler infaz ve koruma memuru ve psikososyal servis çalışanları (psikolog ve sosyal hizmet uzmanı) eşliğinde kurumun dersliklerine otuzar kişilik gruplar şeklinde toplanmış ve bireylere ölçek uyarlama araştırması tanıtılmış, araştırma hakkında sorusu olanların soruları yanıtlanmış ve katılımı gönüllü olarak kabul edenlere lisans öğrencileriyle ilgili yukarıda belirtilen uygulama işlemi gerçekleştirilmiştir. Ölçekler kurum dersliklerinde, mesai saatlerinde araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır. Gönüllü katılım üzerinde etkisi olmaması için, gerek üniversite öğrencilerine gerekse hükümlü bireylere herhangi bir ücret, ek puan, aldığı hizmette ayrıcalık gibi bir ödül verilmemiştir.

İstatistiksel Analiz

SYTİÖ’nün iç tutarlık düzeyini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa katsayısı, Spearman-Brown yarı test güvenilirliği ve test tekrar-test güvenilirliği hesaplanmıştır. Ölçeğin faktör yapısını değerlendirmek için temel bileşenler analizi yöntemi kullanılmıştır. SYTİÖ’nün diğer ölçeklerle olan ilişkisi Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir. Ayrıca ölçeğin ayırt edici gücünü belirlemek amacıyla ayırt edici fonksiyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 3. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği-TR'ye Ait Faktör Analizi Sonuçları

No	Madde	Şiddete Yönelik Tutumlar	İlişkilere Yönelik Tutumlar	Antisosyal Niyet	Haklılık Düşünceleri
1	Size hakaret eden birine vurmak kabul edilebilir bir durumdur.	0,67			
25	Sizi aşağılayan birine vurmak yanlış bir davranış değildir	0,65			
13	Sizi çok kızdıran biri dayacağı hak eder,	0,61			
44	Sizi aldatan biriyle kavga etmek doğrudur.	0,60			
33	Onur için kavga etmek yanlış değildir.	0,59			
41	Kavga isteyen birini dövmenin hiçbir yanlış tarafı yoktur.	0,59			
21	Sizden bir şey çalmışsa birisiyle kavga etmek doğrudur.	0,57			
9	Bazen onurunuzu korumak için kavga etmek zorundasınızdır.	0,56			
37	Sizi kızdırdığı için dayak yiyen biri bundan şikâyet etmemelidir.	0,50			
5	Bir çocuk tacizisini dövmenin hiçbir yanlış tarafı yoktur.	0,43			
28	Cezaevine girmiş arkadaşlarım var.		0,79		
12	Suç işlemiş pek çok insan tanıyorum.		0,71		
36	Arkadaşlarımla birlikte suç işledim.		0,62		
*24	Arkadaşlarımla çoğunun sabıka kaydı yok.		0,60		
*8	Arkadaşlarımdan hiçbiri suç işlemedi.		0,58		
40	Polisin/Jandarmanın yakından bildiği arkadaşlarım var.		0,51		
20	Suç işleyen arkadaşlarımla arasında her zaman kabul görürüm.		0,43		
30	Size ödünç verilen bir şeyi almak tam olarak çalmak sayılmaz.		0,34		
4	Yasalara karşı gelen insanlarla çok ortak yanım var.		0,33		
*32	Arkadaşlarımla hiçbiri şimdiye kadar suç işlemek istemedi.		0,28		
*16	Çalmam ve çalana da hoş bakmam.		0,23		
*43	Bir daha yasalara karşı gelmeyeceğim.			0,63	
19	Bazı kişileri aldatabilirim.			0,60	
23	Kolaylıkla inandırıcı bir yalan söyleyebilirim.			0,55	
2	Hayatta kalmak için çalmak kabul edilebilir bir durumdur.			0,53	
11	Polise yalan söyleyebilirim.			0,50	
39	İyi bir sebep için suç işlerim.			0,48	
35	Paçayı kurtarabilecek olsam birilerini dolandırırım.			0,47	
15	Bazı durumlarda polisten kaçmayı denerim.			0,43	
26	Aç birinin çalmaya hakkı vardır.			0,39	
27	Kurallar istediğimi yapmamı engellemez.			0,36	
7	Miktarı ne olursa olsun bulduğum para benimdir.			0,30	
*3	Gelecekte muhtemelen suç işlemem.			0,26	
46	Polisi aldatmak hoşuma gider.			0,23	
34	Neyin doğru neyin yanlış olduğuna sadece ben karar verebilirim.				0,64
14	Neyi hak ettiğime sadece ben karar vermeliyim.				0,61
38	Hayatta neyi hak ettiğine kişinin kendisi karar vermelidir.				0,57
42	Ne yaparsam yapayım, herkes gibi davranılmaya hakkım var.				0,53
10	Neyin doğru neyin yanlış olduğuna ben karar vermeliyim.				0,51
22	Parasızlıktan dolayı bir şeylere sahip olamamak yanlıştır.				0,44
18	Ne yaparsam yapayım bana herkes gibi davranılmalı.				0,42
17	Dayak yiyen insanlar genelde bunu hak etmiştir.				0,35
45	Parasızlık, istediklerinize sahip olmaktan sizi alıkoymamalı.				0,33
6	Kişi bunun adı çalmak olsa bile kendisine ödünç verileni geri vermeme hakkına sahiptir.				0,32
29	Çocuk tacizcileri hak ettiklerini bulurlar. (Child molesters get what they have coming.)				
31	Yanlış bir şeylerden sıyrılmak hoşuma gitmez. (I would not enjoy getting away with something wrong.)				
	Açıkladığı varyans	%15,60	%6,06	%5,25	%4,99
	Açıklanan toplam varyans	%31,90			
	Cronbach Alfa	0,82	0,76	0,74	0,68
	Tüm ölçek iç tutarlılık katsayısı	0,86			

*Toplam puanlar hesaplanırken ters madde olarak kodlanacak.

BULGULAR

Geçerlik Bulguları

Faktör Yapısı: Üniversite öğrencisi ve hükümlü bireylerden elde edilen veriler birleştirilerek öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testleri uygulanmıştır. Elde edilen KMO değeri 0,50'den büyük olduğu (0,82) ve Barlett testi sonucu ($\chi^2 = 4262,81$; $df = 1035$; $p < 0,01$) anlamlı çıkması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Faktör analizi yapılırken varimax rotasyon ile ölçeğin orijinal formunda 4 alt boyut bulunduğu dikkate alınarak faktör sayısı 4'e sabitlenmiş ve temel birleşenler analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre 4 faktör birlikte tüm varyansın %31,9'unu açıklamıştır. Sonuçlara göre bazı maddeler orijinal formdan farklı faktörlere yüklenmiş olsa da faktör analizi sonucu elde edilen dağılım büyük oranda ölçeğin orijinal formuna ait dağılımla tutarlılık göstermiştir.

Buna göre, ölçeğin orijinal formunda haklılık düşünceleri alt boyutunda yer alan 30. madde kültürümüzdeki örnekleme ilişkilerine yönelik tutumlar alt boyutuna yüklenmiştir. Bunun yanı sıra orijinal formda haklılık düşüncelerine yüklenmiş olan 2. ve 26. maddeler ölçeğin Türkçe formunda antisosyal niyet alt boyutuna yüklenmiştir. Şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda yer alan 17. madde haklılık alt boyutuna, 29. madde ise antisosyal niyet alt boyutuna yüklendiği ancak yapıyla ilgisiz olduğu için ve antisosyal niyet alt boyutundaki 31. madde herhangi bir alt boyuta yüklenemediği için çıkarılmış ve SYTİÖ'nün Türkçe formununun 64 maddeden oluşmasına karar verilmiştir. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Eş Zamanlı Geçerliği: SYTİÖ-TR'nin eş zamanlı geçerliğini (concurrent validity) sınamak için ölçekten elde edilen puanlarla SDDÖ ve UPPS'den elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Tablo 4 incelendiğinde

SYTİÖ alt boyutları ile her 2 ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan katsayıların büyük oranda istatistiki olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir.

Güvenilirlik Bulguları

Güvenilirlik sınaması amacıyla 27 üniversite öğrencisinden 4 hafta arayla toplanan veriyle yapılan analizlerle iç tutarlık katsayıları, yarı test güvenilirlik katsayıları ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. SYTİÖ-TR'nin alt boyutları için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlık değerleri 0,68-0,82 aralığında, tüm ölçek için 0,86; Spearman-Brown yarı test güvenilirlik değerleri ise 0,72-0,87 aralığında bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları için elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının (r) 0,21-0,59 aralığında olduğu gözlenmiştir.

SYTİÖ-TR'nin Hükümlü Olup Olmama Durumuna Göre Karşılaştırılması

SYTİÖ-TR alt boyutlarında hükümlü veya üniversite öğrencisi olmaya bağlı gözlenen farkları değerlendirmek için bağımsız örneklemler için t testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre, ceza infaz kurumu (CİK) örnekleminin ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu puanları (ort. = 5,31; SS = 2,47), üniversite örnekleminde (ort. = 2,21; SS = 2,12) anlamlı olarak yüksektir ($t(408) = 13,63$; $p < 0,01$; $r = 0,56$). Şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda CİK örnekleminde (ort. = 5,01, SS = 2,84) ile üniversite örnekleminde (ort. = 4,57; SS = 2,98) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Antisosyal niyet alt boyutuna ilişkin puanlar karşılaştırıldığında ise CİK örnekleminde (ort. = 4,46; SS = 3,00) ve üniversite örnekleminde (ort. = 4,19; SS = 3,01) arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Haklılık düşünceleri alt boyutu puanları değerlendirildiğinde CİK örnekleminde (ort. = 4,12; SS = 2,46), üniversite örnekleminde (ort. = 3,53; SS = 2,25) daha yüksek puan almıştır ($t(408) = 2,53$; $p < 0,01$; $r = 0,12$). Ölçeğin B bölümü toplam puanı açısından ise CİK örnekleminde (ort.=18,91;

Tablo 4. SYTİÖ Alt Boyut Puanlarının SDDÖ ve UPPS Alt Boyut Puanlarıyla Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	SYTİÖ - İlişkilere Yönelik Tutumlar	SYTİÖ - Şiddete Yönelik Tutumlar	SYTİÖ - Antisosyal Niyet	SYTİÖ - Haklılık Düşünceleri	SYTİÖ B Bölümü Toplam
UPPS - Tasarlama Eksikliği	-0,15**	-0,15**	-0,21**	-0,09	-0,21**
UPPS - Sıkışıklık	0,33**	0,35**	0,27**	0,22**	0,41**
UPPS - Heyecan Arayışı	0,15**	0,30**	0,24**	0,20**	0,31**
UPPS - Sebatsızlık	0,19**	0,18**	0,00	0,08	0,16**
SDDÖ - Hak Tanıma	0,45**	0,34**	0,49**	0,32**	0,57**
SDDÖ - Gereçlendirme	0,45**	0,37**	0,42**	0,27**	0,54**
SDDÖ - Güç Yönelimi	0,29**	0,50**	0,44**	0,25**	0,54**
SDDÖ - Acımasızlık	-0,20**	-0,02	0,12**	0,00	-0,04
SDDÖ - Suçu Mantıksallaştırma	0,34**	0,34**	0,30**	0,15**	0,42**
SDDÖ - Kişisel Sorumsuzluk	0,42**	0,28**	0,24**	0,22**	0,41**
SDDÖ Toplam	0,46**	0,48*	0,52**	0,32**	0,64**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; SYTİÖ: Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği; UPPS: UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği; SDDÖ: Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği

Tablo 5. SYTİÖ-TR Alt Boyut Puanlarının Hükümlü Olup Olmama Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS.	t	p
İlişkilere Yönelik Tutumlar	CİK ¹	202	5,31	2,47	13,63	0,00
	Üniversite	208	2,21	2,12		
Şiddete Yönelik Tutumlar	CİK	202	5,01	2,84	1,54	0,13
	Üniversite	208	4,57	2,98		
Antisosyal Niyet	CİK	202	4,46	3,00	0,92	0,36
	Üniversite	208	4,19	3,01		
Haklılık Düşünceleri	CİK	202	4,12	2,46	2,53	0,01
	Üniversite	208	3,53	2,25		
Ölçek Toplam Puan	CİK	202	18,91	8,11	5,86	0,00
	Üniversite	208	14,50	7,09		

¹ Ceza İnfaz Kurumu

SS=8,11) üniversite örnekleminde (ort.=14,50; SS=7,09) anlamlı olarak daha yüksek puan aldığı bulgusuna ulaşılmıştır ($t(408)=5,86$; $p<0,01$; $r=0,28$). SYTİÖ-TR puanlarının hükümlü olup olmama durumuna göre karşılaştırma sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

SYTİÖ-TR'nin Ayırt Edici Gücünün Değerlendirmesi

SYTİÖ-TR'nin CİK ve üniversite örneklemini ayırt edebilme gücünü sınamak için ayırt edici fonksiyon analizi yapılmıştır. Analiz için ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar, antisosyal niyet ve haklılık düşünceleri alt boyut toplam puanları yordayıcı değişkenler olarak atanarak; bireyin CİK örnekleminde mi üniversite örnekleminde mi ait olduğunu kestirme düzeyi belirlenmiştir. Analiz sonucunda tek bir ayırt edici fonksiyona ulaşılmıştır (Kanonik $R^2=0,36$). Elde edilen bu fonksiyondaki yordayıcılarla gruplar arasındaki ilişki anlamlıdır ($\chi^2(4)=184,95$; $p<0,01$). Yordayıcı değişkenlerle ayırt edici fonksiyon arasındaki yük matrisine bakıldığında sırasıyla en güçlü ayırt edici yordayan; ilişkilere yönelik tutumlar ($r=0,89$), haklılık ($r=0,16$), şiddete yönelik tutumlar ($r=0,10$) ve antisosyal niyet ($r=0,06$) şeklindedir. Analiz sonucunda elde edilen doğru ayırt etme oranları Tablo 6'da aktarılmıştır. Sonuçlara göre 410 kişinin (%77,6) doğru şekilde sınıflanabildiği gözlenmiştir. Gruplar için ayrı ayrı sınıflama doğruluğuna bakıldığında CİK örnekleminde %74,8; üniversite örnekleminde %80,3 oranında doğru sınıflandırılabilmiştir.

Tablo 6. Ayırt Edici Fonksiyon Analizinin Sınıflama Oranı Sonuçları

		Yordanan Grup Üyeliği			
	Grup	CİK ¹	Üniversite	Toplam	
Gerçek grup üyeliği	N	CİK	151	51	202
		Üniversite	41	167	208
	%	CİK	74,8	25,2	100,0
		Üniversite	19,7	80,3	100,0

¹ Ceza İnfaz Kurumu

TARTIŞMA

Günümüzde suç kavramı suç eyleminde bulunmuş bireye sabit, değişmez bir özelliği olarak kabul edilmekten vazgeçilip çoklu etkenlerin (ruhsal, toplumsal, ekonomik vd.) neden olduğu bir süreç olarak incelenmektedir. Bu bağlamda suç olgusu çalışılırken olası tetikleyiciler ve sürdürücüleri belirlenerek buna yönelik önleme ve iyileştirme müdahalelerinin geliştirilmesi ve uygulanması büyük önem taşımaktadır. Andrews ve Bonta'nın (2010) Tehlike-Gereksinim-Duyarlılık Modeli iyileştirici müdahalelerin özgül tehlike etkenlerini odağına alması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım dikkate alındığında suç davranışında bulunmuş veya bulunma olasılığı olan bireylerin yakın çevresinde suça karışmış bireyler olup olmadığını, suça ilişkin düşünce tutumlarını belirlemek zorunlu bir aşama olarak görünmektedir. Bu noktada geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış ölçme araçlarının farklı ülkelerin kullanımına sunulması uluslararası iş birliği ve bilgi alışverişini kolaylaştıracak ve kültürler arası karşılaştırma yapma olanağı sağlayacaktır. Bu nedenle bu araştırma aracılığıyla Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği Türkçeye uyarlanmıştır.

Ölçeğin geçerlik düzeyinin sınanmasında faktör analizi, ayırt edici fonksiyon analizi ve eşzamanlı geçerlik analizleri yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin büyük oranda özgün sürümüyle tutarlı bir faktör yapısına sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ve maddelere ait faktör yüklerinin 0,20 ile 0,80 aralığında olduğu gözlenmiştir. Ölçeğin hükümlü bireyler ile üniversite öğrencileri arasındaki doğru yordama yeterliğini sınamak için yapılan ayırt edici fonksiyon analizi sonuçlarına göre ölçek alt boyutları %78,5 oranında doğru sınıflandırma yapabilmektedir. Eşzamanlı geçerlik için Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği ve UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarıyla olan ilişkiye bakılmış ve -0,15 ile 0,41 aralığında değişen değerlerde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.

Güvenilirlik değerlendirmesi için test-tekrar test ve iç tutarlılık analizlerine başvurulmuştur. Psikoloji bölümü öğrencileriyle 4 hafta arayla yapılmış olan uygulamaların test-tekrar test sonuçlarına göre ilişkilere yönelik tutumlar hariç diğer alt boyutların 0,39-0,59 aralığında anlamlı bir güvenilirliğe sahip olduğu gözlenmiştir. Ayrıca ölçeğe ilişkin iç tutarlılık sonuçlarına göre alt boyutların Cronbach alfa değerleri 0,68 ile 0,82 aralığındadır. Yarı test güvenilirlik katsayıları ise 0,75-0,81 aralığında değerlere sahiptir.

Ölçeğin geçerlik değerlendirmesinde öncelikli olarak faktör yapısı incelenmiştir. Sonuçlar ölçeğin özgün formuyla büyük oranda tutarlılık göstermiştir. Otuz birinci madde herhangi bir faktöre yüklenememiş ve bir madde de yapısal olarak ilgisiz bir alt boyuta yüklenmiştir. Bu durum 31. maddenin Türkçe çevirisinin katılımcılar tarafından yeterince anlaşılır olmamasından ve fazla soyut kalmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bunların yanı sıra 3 madde Türkçe formunda farklı ama yapısal olarak ilgili boyutlara yüklenmiştir.

Eşzamanlı geçerliliğini değerlendirmek için SYTİÖ-TR'nin alt boyut puanları ile Suçu Destekleyen Düşünceler Ölçeği ve UPSS Dürtüsel Davranış Ölçeği alt boyutlarıyla olan korelasyonel ilişkiye bakılmıştır. Lisans öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiş bir çalışmada öfke ve şiddet eylemi ilişkisinde negatif ve pozitif aceleciliğin aracılığı anlamlı bulunmuştur (Ammerman ve ark. 2015). Yıldız (2009) tarafından farklı suçlardan hüküm almış bireylerde risk davranış puanıyla anti-sosyal kişilik bozukluğu puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada da SYTİÖ'nün tüm alt boyutlarıyla UPSS'nin tasarlama eksikliği, sıkışıklık ve heyecan arayışı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer yapıları ölçen SDDÖ'nün acımasızlık alt boyutu dışındaki tüm alt boyutları ile de SYTİÖ-TR'nin alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bir diğer önemli değerlendirme analizi olan ayırtedici fonksiyon analizine göre SYTİÖ bir kişinin ceza infaz kurumu mu yoksa üniversite örnekleminde mi olduğunu ayırt etmede %78,5 oranında doğru karar verebildiği gözlenmektedir.

Özetle, SYTİÖ Türkçe formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirlik katsayılarının uygunluğu, ölçekten elde edilen puanların ilgili olması beklenen başka ölçeklerle anlamlı ilişki göstermesi ve ayırt edici gücünün yüksek olması nedeniyle yetişkin bireylerde suçla ilişkili tehlike etmenlerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu görülmektedir. Bu tür bir ölçeğin gerek bilimsel araştırmalarda gerekse alanda önleme, tarama ve değerlendirme çalışmalarında kullanımı suç davranışıyla ilişkili etkenleri belirlemede hem yakın çevre hem de bireyin düşünce ve tutumlarını ölçmesi eşzamanlı olarak çok boyutlu bir bakış sağlamaktadır.

SYTİÖ-TR'nin ceza infaz sistemi içerisinde kullanılması hükümlü bireylerin ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre boyunca ölçeğin değerlendirdiği alanlarda meydana gelen değişimin düzeyi ve yönü hakkında bilgi sağlayacak ve bu bilgi ışığında bireyin gerek ceza infaz kurumundaki iyileştirme gereksinimleri gerekse salıverilme sonrasına yönelik hazırlıklar konusunda yol gösterici olacaktır.

Tüm bu katkılarının yanında ölçeğin kullanımı sırasında dikkatli olunması gereken önemli birkaç konu bulunmaktadır. Öncelikle SYTİÖ-TR tek başına bireylerin suç eyleminde bulunup bulunmayacağına dair kesin bir bilgi sunmamaktadır. Gerek duyulan farklı değerlendirme araçlarıyla (bireysel görüşme, diğer ölçekler, farklı meslek uzmanlarının görüşleri vb.) birlikte bireye ve duruma ilişkin daha bütüncül ve kapsayıcı bir resim elde edilmelidir. İkinci konu ise, bu çalışmadaki katılımcıların tamamının yetişkin erkek olmasıdır. Bu nedenle ölçeğin yetişkin kadınlar ve 18 yaş altında bireylerde kullanılması yanıltıcı sonuçlar doğurabilir.

Uyarılma çalışmasına ilişkin sınırlılıklara bakıldığında örneklemin Ankara'daki bir üniversite ve iki farklı CİK'teki bireylerden oluşmasıdır. Ankara gerek Türkiye'nin merkez

konumunda bulunması gerekse Türkiye'nin ikinci en büyük büyükşehiri olması nedenleriyle çok kültürlü bir yapıya sahip olsa da Türk toplumunu tam anlamıyla temsil ettiğini ifade etmek yanlış olacaktır. Bu nedenle diğer illeri de kapsayan yeni geçerlik-güvenilirlik çalışmalarının yapılması yararlı olacaktır. Üniversite öğrencilerinin yaklaşık %90, CİK'teki bireylerin ise yaklaşık %80'i çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Ayrıca CİK grubunda görme sorunu ve/veya okuma-yazma bilmemek/güçlüğü gibi nedenlerle de bazı bireyle gönüllü oldukları halde çalışmaya alınamamıştır. Bu durumun da sonuçlar üzerinde bir yanlılık yaratabileceği göz ardı edilmemelidir. Ayrıca üniversite grubunun tamamının lise mezunuyken hükümlü bireylerin yaklaşık yarısının (%51,5) ortaokul mezunu olması eğitim düzeyi açısından denkleğin sağlanmadığına işaret etmektedir. Ancak çalışmanın olanakları nedeniyle eğitim durumunu denklemlenecek bir örnekleme ulaşılamadığından üniversite öğrencilerinden veri toplanmıştır.

SYTİÖ-TR suç davranışında bulunmuş veya bulunmamış okuma-yazma bilen tüm yetişkinler için uygulanabilecek şekilde tasarlanmış bir ölçme aracıdır. Bu yönüyle sadece ceza infaz sistemindeki yetişkinlerin değil, suç davranışında bulunma olasılığının yoğun olduğu bölge veya gruplarda uygulanarak önceden tehlike ve gereksinim durumunu belirleme ve önleyici ve koruyucu önlemler alma açısından da gerek bilimsel gerekse toplumsal, kamusal çalışmalarda bilgi sağlayıcı bir niteliğe sahiptir. Bu yönüyle bakıldığında SYTİÖ'nün Türkçeye kazandırılması suç konusunu çalışan uzmanların bireyi psikososyal olarak ele almasına yardımcı olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Ammerman B, Kleiman E, Uyeji L ve ark. (2015) Suicidal and violent behavior: The role of anger, emotion dysregulation, and impulsivity. *Pers Individ Differ* 79:57-62.
- Andrews D, Bonta J (2010) The empirical base of PCC and the RNR model of assessment and crime prevention through human service. *The Psychology of Criminal Conduct*, Cilt 5, New York: Lexis Nexis/Anderson Pub., s. 60.
- Boduszek D, Adamson G, Shevlin ve ark. (2014) Psycho-sociological investigation of criminal behaviour within a prison sample using retrospective data. *The Howard Journal of Crime and Justice* 53:31-48.
- Boduszek D, Hyland P, Bourke A (2012) An investigation of the role of personality, familial, and peer-related characteristics in homicidal offending using retrospective data. *Journal of Criminal Psychology* 2:96-106.
- Boduszek D, Hyland P, Pedziszczak J ve ark. (2012) Criminal Attitudes, Recidivistic Behaviour, and the Mediating Role of Associations with criminal friends: an empirical investigation within a prison sample of violent offenders. *Europe's Journal of Psychology* 8:18-31.
- Boduszek D, McLaughlin CG, Hyland PE (2011) Criminal attitudes of ex-prisoners: the role of personality, criminal friends and recidivism. *Internet Journal of Criminology* 9:1-10.
- Bourke A, Boduszek D, Hyland P (2013) The role of criminal cognitions and personality traits in non-violent recidivism: an empirical investigation within a prison sample. *Journal of Criminal Psychology* 3:40-8.
- Engel A (2005) Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

- Kartallar R (1996) Antisosyal Davranış Ölçeği Geliştirmeye Yönelik Bir Çalışma. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Knight K, Garner B, Simpson D ve ark. (2006) An Assessment for Criminal Thinking. *Crime and Delinquency* 52:159-77.
- Kroner DG, Yessine AK (2013) Changing risk factors that impact recidivism: In search of mechanisms of change. *Law Hum Behav* 37:321-36.
- Mills JF, Kroner DG, Forth AE (2002) Measures of Criminal Attitudes and Associates (MCAA) development, factor structure, reliability, and validity. *Assessment* 9:240-53.
- Mills JF, Kroner DG (2006) Impression management and self-report among violent offenders. *J Interpers Violence* 21:178-92.
- Öncül Ö (2014) Investigating Cognitive Mechanisms Of Offending Among Adult And Juvenile Male Prisoners: Suggestions For Intervention. Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pemberton AE, Wakeling HC (2009) Entitled to sex: Attitudes of sexual offenders. *Journal of Social Aggression* 15:289-303.
- T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü (2018). Yıllara göre mevcutlar. 05.04.2018 tarihinde <http://www.cea.adalet.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2018) Ceza infaz kurumuna giren hükümlü istatistikleri veri tabanı. 05.04.2018 tarihinde <http://rapory.tuik.gov.tr/05-04-2018-09:29:52-212083032220074891622415597.html> adresinden erişilmiştir.
- Walters GD, Deming A, Casbon T (2015) Predicting Recidivism in Sex Offenders With the Psychological Inventory of Criminal Thinking Styles (PICTS). *Assessment* 22:167-77.
- Walters G, Lowenkamp C (2016) Predicting recidivism with the Psychological Inventory of Criminal Thinking Styles (PICTS) in community-supervised male and female federal offenders. *Psychol Assessment* 28:652-9.
- Whiteside S, Lynam D (2001) The Five Factor Model and impulsivity: using a structural. *Pers Indiv Differ* 30:669-89.
- Yargıç İ, Ersoy E, Batmaz-Ofaz S (2011) UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği ile Psikiyatri Hastalarında Dürtüsellik Ölçümü. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 21:139-46.
- Yıldız S (2009) Hükümlülerde Tehlikelilik ve Tekrar Suç İşlemeye Etki Eden Faktörler. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

Teşekkür: Doktora tezi kapsamında yürütülmüş olan bu çalışmaya TÜBİTAK-BİDEB tarafından maddi destek sağlanmıştır. Desteklerinden dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.